

» Pripravila: Dr. Simona Kostanjšek Brglez, ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta

KULTURNA DEDIŠČINA

UMETNOST
ZA
TURIZEM

Prispevek je nastal v okviru projekta Umetnost za turizem. Umetnostnozgodovinske vsebine kot podlaga razvoju trajnostnega turizma Vzhodne Slovenije, ki ga sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS in Evropski sklad za regionalni razvoj, ter v okviru raziskovalnega programa Slovenska umetnostna identiteta v evropskem okviru (P6-0061), ki ga iz državnega proračuna sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS.

Župnija Slovenska Bistrica za časa župnika Casparja Johanna Zamlika

Gradbeni in drugi posegi, ki so se v slovenjebistriški župniji sv. Jerneja vršili pod župnikom Casparjem Johannom Zamlikom, ki je župnijo vodil skoraj celo prvo polovico 18. stoletja.

O župniku in mecenu **Casparju Johannu Zamliku** (Gašperju Janezu Camliku) ni znanega veliko. Rodil se je leta 1680 v Vitanju. Od leta 1687 se je šolal v znameniti Ruški latinski šoli. Od leta 1704, ko je bil posvečen v duhovnika, je služboval v Slovenski Bistrici. Sprva kot kaplan, med letoma 1710 in 1750 pa je bil župnik. Iz svojega premoženja 6000 goldinarjev in nepremičnin v Vitanju je ustanovil dva beneficija (beneficij – za trajno ustanovljena cerkvena služba, zvezana z dohodki, zlasti iz nepremičnin), enega v Vitanju, drugega v Slovenski Bistrici. Umrl

je v Slovenski Bistrici 22. julija 1750, star 70 let.

Nova podoba cerkve sv. Jerneja

V času njegovega delovanja je bilo v župniji narejenega veliko. V drugem desetletju 18. stoletja je začel z obsežno **barokizacijo cerkve sv. Jerneja**. Prej pravilno orientirani srednjeveški cerkvi s prezbitერიem na vzhodu so orientacijo spremenili tako, da so na zahodu prizidali nov velik prezbitერიj, nekdanji oltarni prostor pod zvonikom pa je poslej služil kot vhod v cerkev. Prezidana in na novo obokana je bila tudi poznogotska cerkvena ladja, ki je ob vzdolžnih stenah dobila po tri pare plitkih kapel z galerijama nad njimi. Sočasno je bil na vzhodu vzdignjen pevski kor, ki so ga opremili z orglami iz okrog leta 1715, delom graškega orglarja Andreasa Schwarzera. Gre za ene največjih še delujočih baročnih orgel v Sloveniji. Nov prezbitერიj, ki ga pokriva ovalna kupola s svetlobnico, je bil v letih 1722 in 1723 poslikan. Na oboku sta ob sv. Jerneju upodobljeni usmrtni apostolov sv. Jakoba in sv. Pavla ter personifikacije štirih kardinalnih

Sv. Marjeta, naslikana kartuša z imenom naročnika poslikave

kreposti, na sklepni steni pa je za oltarjem monumentalna freska, ki prikazuje mučeništvo sv.

Sv. Jernej, poslikava oboka kapele sv. Frančiška Ksaverja

Jerneja.

V drugem desetletju 18. stoletja je dobila cerkev sv. Jerneja tudi novo opremo, ki pa je bila pozneje po večini zamenjana. Prenovljena cerkev s sedmimi oltarji je bila 8. avgusta leta 1730 posvečena.

S tem pa posegi na župnijski cerkvi še niso bili zaključeni. V naslednjih letih je bila prizidana še bogato členjena kapela sv. Frančiška Ksaverja, ki jo je leta 1738 v celoti poslikal graški slikar Filip Karl Laubmann. Poslikava se nanaša na življenje, misijonsko delovanje in poveljanje sv. Frančiška. Za časa Casparja Johanna Zamlika je tako cerkev sv. Jerneja dobila skoraj povsem novo podobo.

Cerkve na Jožefovem hribu ni dočakal

Nadalje se je Zamlik zavzel tudi za gradnjo **romarske cerkve sv. Jožefa** in za nakup zemljišča leta 1744 odstopil vinograd v vrednosti 500 goldinarjev. Cerkev na Jožefovem hribu, ki je bila v glavnem dovršena leta 1757, pa ni dočakal. Nekaj let pred smrtjo, leta 1747, je dal zgraditi še benediktinsko hišo s kapelo (poznejša kaplanija).

Posegi v cerkvi na Ritoznoju

Med Zamlikovimi velikopoteznimi posegi pa velja omeniti predvsem tiste, povezane s **cerkvijo sv. Marjete na Ritoznoju**. Cerkev sv. Marjete na Ritoznoju, ki se v virih prvič omenja leta 1542, je bila za časa Zamlika v celoti povišana in v notranjščini obokana, leta 1742 pa poslikana. Poslikava prezbitერიja, slavoloka in ladijskih sten še ni bila deležna analize. Doslej opravljene raziskave pa kažejo na to, da je bil na delo poklican isti slikar, ki je nekaj let prej poslikal Ksaverjevo kapelo pri župnijski cerkvi, torej Filip Karl Laubmann. Čeprav so bile freske leta 1930 precej preslikane, je Laubmannov slog še vedno jasno prepoznaven.

Župnik in meceni, ki je zaslužen za poslikavo cerkve sv. Marjete, se je dal tudi ovekovčiti. Na naslikani kartuši na temenu slavoločne stene v prezbitერიju beremo: »CASPER IOSEPH ZAMLIK«. Najverjetneje se rav-

Sv. Jernej, kapela sv. Frančiška Ksaverja

no nanj nanašata tudi upodobitvi personifikacij Srčnosti in Pravičnosti, ki sta naslikani v kartušah ob straneh. Zapleten program poslikave cerkve, ki se v glavnem nanaša na cerkveno zavetnico, kaže na izobraženega oziroma razgledanega naročnika, kakršen je Zamlik, ki je v prvi polovici 18. stoletja bistveno zaznamoval slovenjebistriško župnijo, nedvomno bil.

Prihodnjic: O pokopališki kapeli sv. Jožefa v Makolah

Sv. Marjeta, poslikava na oboku prezbitერიja

Odkritje spomenika talcem v Stodrežu pri Makolah, 27. november 1961

» Pripravil: Milan Starnad iz Makol, fotograf in strasten zbiratelj starih fotografij in razglednic domačega in okoliških krajev.

ZAKLADNICA STRAIH FOTOGRAFIJ

STARE RAZGLEDNICE

Pragersko, risana razglednica iz leta 1897